

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2023.13.288-296>

УДК: 327/341.1

© Богдан Куделько¹

КОНТАДОРСЬКИЙ МИРНИЙ ПРОЦЕС У ЦЕНТРАЛЬНІЙ АМЕРИЦІ

288 Дана стаття присвячена комплексному аналізу Контадорського мирного процесу в Центральній Америці. Дослідження охоплює ключові аспекти, такі як основні причини конфліктів, хід процесу, інтереси учасників та кінцеві результати зазначених мирних ініціатив. Особлива увага приділяється ролі Сполучених Штатів Америки в контексті їх підтримки або саботажу зусиль центральноамериканських держав до самостійного мирного вирішення регіональних конфліктів. Автор аналізує фактори, що сприяли невдачі Контадорського процесу, включаючи його поступовий перехід до інших регіональних механізмів урегулювання. Висновки дослідження вказують на недосягнення процесом своїх первісних цілей, зокрема через втручання США, які розглядали Центральну Америку як свою стратегічну сферу впливу.

У контексті сучасного відновлення геополітичної напруги, аналогічний періоду Холодної війни, дослідження Контадорського мирного процесу набуває особливої актуальності.

Ключові слова: Контадорський мирний процес, Контадорська група, Група підтримки Контадори, Сполучені Штати Америки, Центральна Америка, Латинська Америка.

The Contador Peace Process in Central America

This article is dedicated to a comprehensive analysis of the Contadora Peace Process in Central America. The research covers key aspects such as the main causes of conflicts, the course of the process, the interests of the participants, and the final outcomes of the peace initiatives. Special attention is given to the role of the United States of America in the context of their sup-

---

¹ Аспірант кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна. E-mail: kudenko.bohdan@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0001-8557-2240>.

port or sabotage of the Central American states' efforts towards independent peaceful resolution of regional conflicts. The author analyzes factors that contributed to the failure of the Contadora Process, including its gradual transition to other regional mechanisms of settlement. The findings of the study indicate that the process did not achieve its initial goals, particularly due to the intervention of the USA, which considered Central America as its strategic sphere of influence. In the context of the modern resurgence of geopolitical tension, similar to the Cold War period, the study of the Contadora Peace Process gains particular relevance.

Keywords: Contadora Peace Process, Contadora Group, Contadora Support Group, United States of America, Central America, Latin America.

Постановка наукової проблеми та її значення. Контадорський мирний процес представляє собою ключовий елемент у розумінні механізмів міжнародного урегулювання конфліктів в Центральній Америці протягом напружених років Холодної війни. Постановка даної наукової проблеми полягає в необхідності глибокого аналізу стратегій мирного врегулювання, які були використані в цей період, з метою виявлення їх ефективності, впливу зовнішніх сил, зокрема Сполучених Штатів Америки, та визначення причин, що спричинили невдачу або успіх цих зусиль. Актуальність проблеми посилюється сучасними геополітичними викликами, які вимагають розроблення ефективних підходів до мирного урегулювання конфліктів у різних регіонах світу, включаючи зони активних бойових дій та міждержавних напружень. 289 —

Значення дослідження Контадорського мирного процесу полягає в його потенціалі забезпечити цінні уроки та рекомендації для сучасних миротворчих ініціатив. Вивчення цього історичного досвіду дозволяє не тільки краще зрозуміти динаміку регіональних конфліктів у Центральній Америці, але й визначити фактори, що сприяють успішному або невдалому мирному врегулюванню. Особлива увага приділяється аналізу взаємодії між локальними державами та міжнародною спільнотою, зокрема впливу глобальних держав на процеси самостійного вирішення конфліктів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Латиноамериканський напрямок дослідження зовнішньої політики є більш актуальним для закордонних дослідників, проте і в Україні можна знайти роботи за цією тематикою. Загалом, більшість з них присвячені за-

гальним тенденціям розвитку окремо взятої країни або інтеграційним об'єднанням в рамках даного регіону. Серед дослідників можна виокремити роботи Т. Уокера, В. ЛеоГранде, Д. Філіпса, Ф. Таубмана, М. Охеда, Б.Беглі, В. Іскендеров.

Незважаючи на значну кількість робіт, які присвячені регіону Латинської Америки, конкретних публікацій, які стосуються аналізу мирних процесів в даному регіоні, які відбувались під час найактивнішої фази Холодної війни є достатньо небагато. Метою дослідження є аналіз Контадорського мирного процесу у Центральній Америці у 80-х роках ХХ століття. Вивчення даного явища дозволить побачити альтернативні шляхи та інструменти для вирішення конфліктів у сучасному світі.

Мета статті – аналіз Контадорського мирного процесу у Центральній Америці, з акцентом на його історичному значенні, ключових моментах та впливі на регіональну політику та міжнародні відносини. Для досягнення цієї мети передбачається виконання наступних завдань: висвітлення історичного контексту та передумов Контадорського мирного процесу, опис його основних етапів та ключових подій; встановлення ролей та інтересів основних залучених сторін, зокрема центральноамериканських країн, Сполучених Штатів Америки та інших міжнародних учасників, що вплинули на хід мирного процесу; аналіз механізмів та підходів використаних під час Контадорського процесу для досягнення миру в регіоні, включаючи переговори, дипломатичні ініціативи та міжнародні санкції.

Виклад основного матеріалу. Багато країн мали особливий інтерес до результатів конфліктів у Центральній Америці. США спостерігали за присутністю Радянського Союзу та Куби у партизанських війнах в Сальвадорі та Гватемалі, а з 1979 року – у революційному уряді Нікарагуа. США обурювалися зовнішнім втручанням у свою традиційну сферу впливу і були стурбовані потенційним експортом революції, керованим урядом сандіністів.

Для кращого розуміння процесу слід дослідити причини об'єднання зусиль латиноамериканських держав для урегулювання низки конфліктів у Гватемалі, Сальвадорі та Нікарагуа. Основними можна виокремити такі:

1. Принцип невтручання, якого дотримувались латиноамериканські держави. Держави даного регіону були одними з перших, хто почав говорити про рівноправ'я в міжнародній політиці.

2. Історичний досвід колективного урегулювання різноманітних конфліктів у регіоні
3. Велика кількість одно- та двосторонніх планів щодо урегулювання конфліктів у Центральній Америці
4. Фолклендська війна, яка продемонструвала недовіру між-американської системи та ОАД, після якої латиноамериканські держави почали прагнути провадити самостійну зовнішню політику (Іскендеров, 1991).

Початок Контадорського процесу можна відслідкувати у серії викидів та відповідей регіональних акторів у 1982 році. Наприклад, 23 березня міністр закордонних справ Гондурасу Едгардо Пас Барніка запропонував план із 6 пунктів для роззброєння в Центральній Америці у своїй промові перед Постійною радою Організації американських держав. Він закликав до скорочення кількості іноземних військових радників, процедур та механізмів для припинення регіональної торгівлі зброєю, поваги до національних кордонів, постійного багатостороннього діалогу, що призводитиме до внутрішнього політичного примирення, повного виконання громадянських прав у всьому регіоні та контролю та моніторингу виконання зобов'язань, прийнятих регіональними урядами. Перші серйозні зусилля Венесуели та Мексики, спрямовані на сприяння миру в Центральній Америці, були втілені у їх спільній Декларації, переданій президенту Рейгану 7 вересня 1982 року. Вони представили регіональну Програму співпраці, яка була результатом саміту, що відбувся 8 травня у Сан-Хосе, Коста-Ріка. Ініціатива Лопеса Портільйо та Еррери Кампінса від 7 вересня переклала частину вини за регіональну напругу на Нікарагуа, армія якої вважалася відповідальною за погіршення відносин з Гондурасом. Сандіністи закликали до початку «конструктивного діалогу» з представниками уряду Гондурасу. Реагуючи на формування латиноамериканського блоку, зацікавленого у питаннях Центральної Америки, 4 жовтня Сполучені Штати сприяли другій Декларації Сан-Хосе, підтриманій «Форумом за мир та демократію». Можна побачити, що перед початком Контадорського процесу відбулася серія активних дій, і з самого початку Сполучені Штати явно не погоджувалися з кількома учасниками щодо питань безпеки в Центральній Америці (Haggarty, 1988).

Контадорський процес був ініційований у січні 1983 р. на зустрічі міністрів закордонних справ Мексики, Венесуели, Колумбії та Па-

нами на острові Контадора в Панамській затоці. Ідея саме латиноамериканської дипломатичної ініціативи для стабілізації ситуації в Центральній Америці та запобігання як військовій конфронтації між сусідніми державами, так і прямому військовому втручанням Сполучених Штатів, належала тодішньому президенту Колумбії Белісаріо Бетанкуру Куартасу. Ці країни виступали посередниками на наступних переговорних процесах між п'ятьма державами Центральної Америки (Haggarty, 1988). Крім того, ці країни розглядали Гватемалу, Сальвадор та Нікарагуа як великі ринки для власних товарів та потенційні інвестиції.

292 — Контадорський процес виконував функцію медіатора між різноманітними та інколи суперечливими інтересами, що виникали у контексті зусиль з вирішення конфлікту в Центральній Америці. З одного боку, він мав на меті створити умови, що сприяли б повазі до ідеологічної різноманітності серед урядів країн Центральної Америки. З іншого боку, адміністрація Сполучених Штатів Америки активно використовувала доступні їй засоби в спробах зупинити революційний процес у Нікарагуа. Більшість центральноамериканських дипломатів, з якими проводились неофіційні консультації, вказали на те, що уряд США прагнув до того, аби після завершення Контадорського процесу весь регіон Центральної Америки знову опинився під впливом Сполучених Штатів.

Такий глибокий конфлікт інтересів мав відображення на різних етапах переговорного процесу. В певні моменти Контадорський процес виступав на підтримку позицій Нікарагуа, вимагаючи поваги до суверенітету країни в дусі принципів невтручання та права на самовизначення, які є визнаними на міжнародному рівні. Водночас, на інших етапах Сполучені Штати Америки здійснювали значний тиск на держави-учасниці Контадорського процесу з метою спонукання до прийняття єдиної моделі політичної демократії, яка б відповідала інтересам США в регіоні Центральної Америки (Revista, 1984).

Загалом, у Контадорському мирному процесі можна виділити декілька етапів, головним з яких був січень 1983 р.- 7 вересня 1984 р. – розробка та прийняття основних документів для урегулювання конфліктних ситуацій у регіоні: “Документ цілей”, “Акт миру і співробітництва у Центральній Америці”. Саме останній був проектом мирного договору, which included democratization and internal reconciliation, an end to external support for paramilitary forces,

reductions in weaponry and foreign military advisers, prohibition of foreign military bases, and reactivation of regional economic mechanisms such as the Central American Common Market. Виконання умов договору значно зменшило напругу у регіоні, проте через різнополярну направленість деяких країн (Гватемала, Гондурас – США; Нікарагуа – СРСР) даний процес був значно уповільнений.

В серпні 1985 р. зусилля Контадорської групи були підтримані Бразилією, Аргентиною, Перу та Уругваєм, які утворили “групу підтримки Контадори”. Тобто з цього часу урегулюванням конфлікту почали займатися 8 країн. Їхньою метою стало утворення спільного форуму для вирішення центральноамериканського конфлікту.

Особливу увагу слід приділити Сполученим Штатам Америки. Їх позиція щодо Контадорського процесу з самого початку була вкрай негативною. Вони вважали регіон Центральної Америки своєю виключною сферою впливу, “заднім двором”, тому дана ініціатива, заснована іншими латиноамериканськими державами, сприймалася ними як ледь не втручання у їх внутрішні справи. США та Контадорська ініціатива мали кардинально різні погляди на вирішення конфлікту. Якщо “вісімка” прагнула вирішити все мирно, то США всіма способами, навіть військовим, прагнули насадити демократію у Нікарагуа замість режиму сандіністів.

293

США надали собі “головну керівну роль у врегулюванні конфлікту в регіоні” (Report of the National Bipartisan Commission, 1984) і Контадорський процес ніяким чином не міг бути альтернативою. Таким чином, США почали блокувати дану ініціативу і закликали розглядати питання миру у Центральній Америці в рамках ОАД, де у них була керівна роль та можливість здійснювати тиск при прийнятті рішень.

Що стосується іншого світу, то діяльність Контадори набула широкого розголосу і підтримки. Миротворча діяльність групи була підтримана ООН в особі її генерального секретаря Хосе Переса де Куельяра, а також Рухом неприєднання та рядом європейських держав (Урегулирование центральноамериканского конфликта).

Детальне дослідження Контадорського процесу призвело до виявлення слабких сторін даної ініціативи. Основною проблемою, звичайно, була недостатня увага до ролі Сполучених Штатів у вирішенні конфлікту. Крім того, внутрішні та територіальні конфлікти в інших державах регіону не сприяли загальному мирному процесу.

Ще одним недоліком можна вважати бажання ініціативної групи вирішити всі наявні проблеми у регіоні за допомогою одного договору, що значно уповільнювало роботу та створювало багато бюрократичних моментів.

Хоча загальний мирний договір не було підписано і значною мірою свого кінцевого результату група не досягла, але все ж таки дана ініціатива змогла внести свій внесок у стабілізацію регіону. Завдяки роботі Контадорської групи вдалося досягти зниження напруги між державами регіону, зменшити протиріччя між країнами-учасниками. Крім цього, потенційна відкрита інтервенція з боку США щодо Нікарагуа також не відбулась завдяки роботі групи, хоча Сполучені Штати все ж таки знайшли шляхи для неоголошеної війни, використовуючи власну розвідку та повстанців “контрас”. Наслідком діяльності Контадори можна вважати і подальшу демократизацію таких держав як Гондурас та Гватемала, де до влади замість військових режимів прийшли мирні сили (Искендеров, 1991).

294

З часом, Контадорська ініціатива демонструвала прогрес у ролі медіатора кризових ситуацій в Центральній Америці. Визнаючи значення безперервного діалогу та потенціал, який міжнародна єдність могла пропонувати, держави, залучені до Контадорського процесу, стали ініціаторами створення механізму Ріо (Механізму політичних консультацій і співпраці). Ініціативна зустріч цієї групи відбулася у квітні 1987 р., через десять місяців після публікації Акту щодо миру та співпраці в Центральній Америці в червні 1986 року і за чотири місяці до підписання угоди Ескіпулас-2.

Перехід до регіонального механізму був обґрунтованим кроком. Контадорська група не досягла узгодження свого документа, і попри продовження посередницької діяльності, стало зрозуміло, що після чотирьох років бойкоту з боку Сполучених Штатів її ефективність як переговорної платформи була мінімізована.

Сформована солідарність та досягнуті результати протягом чотирьох років спільних зусиль спонукали ці країни зберегти групу і наділити її глибшою ідентичністю, ніж просте вирішення конфлікту в Центральній Америці. Контадорська ініціатива продовжувала свою діяльність під назвою Група Ріо до 2011 року і включала дванадцять країн: усі держави Південної Америки, Мексику та Панаму, а також два непостійні члени — один з Центральної Америки та один із англомовної країни Карибського басейну (Revista Envío, 1997).

У 1986 р. був заснований механізм політичних консультацій між державами Центральної Америки (Гватемала, Гондурас, Нікарагуа, Сальвадор, Коста-Ріка), який отримав назву Група Ескіпулас. Цей механізм, використовуючи досягнення держав Контадори, сприяв укладенню та підписанню мирного договору Ескіпулас-2. Договір передбачав заходи для примирення між країнами регіону, включаючи діалог з опозиційними силами, проведення вільних виборів, надання допомоги біженцям, роззброєння незаконних парамілітарних угруповань та відмову від незаконних дій проти сусідніх держав (Procedure for the Establishment of a Firm). Незважаючи на те, що Контадорська ініціатива спочатку не дала очікуваних результатів, її модифікація та подальша реалізація внесли зміни в політичний ландшафт Центральної Америки.

Висновки. Загалом, Контадорський процес посилив роль держав Центральної Америки на міжнародній арені, що, в свою чергу, сприяло отриманню гуманітарної та економічної підтримки від окремих країн та міжнародних організацій. Незважаючи на те, що Контадорський процес та подальші події, які були ним спровоковані, є вкрай недооціненими, він створив прецедент виходу менших держав з тіні більших та продемонстрував шляхи та інструменти для боротьби за ведення незалежної політики.

295

Джерела та література:

1. Искендеров, В. 1991. Контадорский процесс и мирное урегулирование в Центральной Америке. Москва: [н.п.], 20 с.
2. Урегулирование центральноамериканского конфликта. URL: https://diphis.ru/uregulirovanie_centralnoamerikanskogo_konflik-a1480.html.
3. Haggarty, Richard A. 1988. El Salvador: A Country Study. Washington: GPO for the Library of Congress, 340 p.
4. Procedure for the Establishment of a Firm and Lasting Peace in Central America (Esquipulas II). United Nations Peacemaker. URL: <https://peacemaker.un.org/centralamerica-esquipulasII87>.
5. Report of the National Bipartisan Commission on Central America. 1984. Washington: 72.
6. Revista Envío 9 (39). 1984. The Contadora Negotiations: Expectation and Reality. URL: <https://www.envio.org.ni/articulo/3805>.

7. Revista Envío 11 (196). 1997. Contadora and Esquipulas Ten Years later. URL: <https://www.envio.org.ni/articulo/2048>.

8. Sims, H. D., and V. Petrash. 1987. The Contadora Peace Process. Journal of Conflict Studies 7 (4). URL: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/JCS/article/view/14775>.

9. U.S. House of Representatives. 1986. Supporting the Contadora Process: Report of the Committee on Foreign Affairs.

References:

1. Iskenderov, V. 1991. Kontadorskyi protses i mirnoye urehulirovaniye v Tsentralnoi Amerike. Moskva: [n.p.], 20 c.

2. Urehulirovaniye tsentralnoamerikanskoho konflikta. URL: [https://diphis.ru/uregulirovanie_centralnoamerikanskoho_konflik-a1480.html](https://diphis.ru/uregulirovanie_centralnoamerikanskogo_konflik-a1480.html).

3. Haggarty, Richard A. 1988. El Salvador: A Country Study. Washington: GPO for the Library of Congress, 340 p.

296 — 4. Procedure for the Establishment of a Firm and Lasting Peace in Central America (Esquipulas II). United Nations Peacemaker. URL: <https://peacemaker.un.org/centralamerica-esquipulasII87>.

5. Report of the National Bipartisan Commission on Central America. 1984. Washington: 72.

6. Revista Envío 9 (39). 1984. The Contadora Negotiations: Expectation and Reality. URL: <https://www.envio.org.ni/articulo/3805>.

7. Revista Envío 11 (196). 1997. Contadora and Esquipulas Ten Years later. URL: <https://www.envio.org.ni/articulo/2048>.

8. Sims, H. D., and V. Petrash. 1987. The Contadora Peace Process. Journal of Conflict Studies 7 (4). URL: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/JCS/article/view/14775>.

9. U.S. House of Representatives. 1986. Supporting the Contadora Process: Report of the Committee on Foreign Affairs.